

Helse- og omsorgsdepartementet

0030 OSLO

Deres ref.:	Deres dato:	Vår ref.:	Vår dato:
		Erik Sennesvik Annette Henriksen	12.09.2018

Folkehelsemeldingen 2019 – Innspill

Vellenes Fellesorganisasjon er en paraplyorganisasjon for grendelag-, nærmiljø- og velforeninger i Norge, og vi takker for invitasjonen til å komme med innspill til ny folkehelsemelding.

Velforeningsarbeid bedrer folkehelsen hver dag med bærekraftige løsninger!

Velforeninger¹ er eksempler på frivillige nærorganisasjoner som arbeider for å styrke engasjement, aktivitetstilbudet, samhold og trygghet i bomiljøet. En velforening er ikke basert på særinteresser, men ser området som en helhet og tar opp de utfordringer oppvekst- og bomiljø står overfor. Dette gjør de på flere ulike måter, bl.a. gjennom løpende kontakt i nærmiljøet, tilstelninger som motvirker utenforskap, og ta vare på lokalmiljøets naturstier og turveier, står for grendehus og lekeplasser. Velforeningene som «lyttepost» og «signalformidler» er en viktig del av demokratiet og kan fange opp hvilke behov menneskene i nabolaget har.

Velforeninger driver forebyggende helsearbeid gjennom inkludering, sosiale nettverk og felles ansvar.

Lykkes velforeningene, styrker dette livskvalitet og gir folk flest en følelse av tilhørighet og deltakelse. Dette motvirker en av vår tids utfordringer når det kommer til folkehelse, nemlig ensomhet og mangel på fysisk inaktivitet som rammer alle generasjoner.

¹ Betegnelsen velforening dekker ofte også lokale områdeforeninger som kaller seg grendelag, hagebylag, beboerforening, kretsforening, vei- og bryggeforening, huseierlag, bygdelag, borettslag eller innbyggerforening.

Men det er viktig for motivasjonen i denne delen av frivilligheten, at myndighetene «ser» dem og vier dem oppmerksomhet når en trekker opp linjene for god folkehelse.

Vi beklager at helseproblemer og forskjeller i indikatorer ser ut til å bli hovedfokus i folkehelsemeldingen, og mener at generell trivsel og tilhørighet er viktige faktorer i det forebyggende folkehelsearbeidet.

Dette gjør det meningsfylt å drive folkehelsearbeid der folk bor

Vi mener det er viktig å skille mellom offentlig helsepolitikk, som gir tilbud til dem som har lidelser og er syke, og folkehelsepolitikk som skal styrke samfunnets innsats når det gjelder «faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, og arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen» for å unngå at den enkelte pådrar seg helseskader og sykdom.

Vellenes Fellesorganisasjon vil gjerne bidra gjennom deltakelse i kontaktfora for frivillige organisasjoner.

Velarbeid er forebyggende folkehelsearbeid og utjevner virkningen av ulikheter i levekår

Etter vårt skjønn legges det for stor vekt på målte forskjeller i befolkningen. Det betyr ikke at det ikke skal arbeides for å utjevne forskjeller som gir utslag på levealder eller helse, men det er samtidig viktig å pleie de mekanismer i samfunnet som bidrar til tilfredshet på tross av de målte forskjellene.

Det å trekke mennesker ut av isolasjon eller ensomhet og inn i fellesskap og trivsel, er helseforebyggende. Deltagelse i det organiserte velarbeidet eller som medlem på dugnader eller velfester, bringer mennesker sammen og gjør at flere mennesker føler seg sett og verdsatt. Her utvikles tillit og sosiale ferdigheter, her får man kunnskap om lokalsamfunnet. Både eldre og yngre kommer sammen på tvers av alder og generasjoner, noe som motvirker isolasjon og ensomhet.

Vi ser også gode eksempler på at velforeningene hindrer eller bidrar til å løse konflikter mellom aldersgrupper og enkeltboere.

Barn, unge og familie står ofte i fokus. Vedlikehold og skilting av turstier, skiløyper og turmuligheter i nærmiljøet utgjør sammen med lekeplasser et hovedområde for mange velforeninger. Her kan alle delta i friluftslivet på like vilkår og uten konkurranse. Det utgjør lavterskeltilbud.

De frivillige har en fleksibilitet som det kommunale tilbudet mangler. En fordel med en organisert frivillighet på «bakkenivå» er de selvstendige initiativene foreningene tar ut fra ønsker i nærmiljøet, men samtidig også muligheten for samarbeid med kommunen.

Beredskap i nærmiljøet. Fysisk miljø

Velforeningene representerer lokalkunnskap. De har ofte inngående kunnskap om sitt nærområde. De er derfor en viktig ressurs i beredskapssammenheng, noe som er viktig i arbeid med flomsikring, forurensning, støy og virkninger av inngrep i det fysiske miljøet. Også skadedyrkontroll, kriminalforebyggende tiltak og brannsikkerhet i boligområder ivaretas av en del velforeninger. Alt bidrar til det sosiale fellesskap som er viktig for å føle seg inkludert og ivaretatt.

Det er betryggende å ha en velforening «som følger opp».

Utbygges krav om arealutnytting ved utbygging av nærings- eller boligområder, skaper ofte psykiske utfordringer for beboere og bomiljøene. Det rettsliggjorte samfunnet gjør at den enkelte har problemer med å ta opp saker som skaper uro.

Også på dette feltet er velfungerende velarbeid av stor betydning i forhold folks trivsel og tilhørighet og dermed psykisk helse.

Arbeid på kommunenivå

Vi mener det er behov for å styrke den lokale folkehelsepolitikken. **Ofte får dette preg av regler og møtefora, som blir en utfordring for det egentlige frivillige arbeidet som skjer på fritiden. Vi tror det er viktigere at man lokalt tilrettelegger for – og støtter frivillig innsats, og på den måten skaper respekt for det bidrag frivilligheten representerer.**

Det er viktig at tilskuddsordningen «Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i kommunene» omfatter alle fylker, og at kommunene stimulerer de frivillige foreningene og lagene til å være kreative når det gjelder nye og brede tiltak.

Vi foreslår at ordningen med spillemidler styrkes i forhold til satsning på folkehelse og det frie friluftslivet gjennom de frivillige foreninger og lag i denne sektoren.

Vårt inntrykk er at gode intensjoner og planer for å styrke folkehelse og levekår ikke får det nødvendige gjennomslag de trenger for å bli gjennomført. Eksempel er tilrettelegging for helsevennlige transportvalg, jfr. Norsk transportplan og vedtatte retningslinjer for «nasjonal gå-strategi». Dette må implementeres i arealplaner om områdeplaner.

Mange kommuner har vedtatt «Sykkelstrategi» for å stimulere til miljøvennlig og helsemessig riktig transport, men glemmer at dette må følges opp med investeringer til nye sykkelveier der gående og syklende skilles.

Samhandling mellom frivillige foreninger og kommune er en viktig faktor for å takle utfordringene når det kommer til helse i tiden fremover. Vi ser på dette som noe som bør trekkes frem i folkehelsemeldingen. I en del sammenhenger er de frivillige også «nærere på» enkeltindividene som kanskje trenger hjelp, og vellene kan sitte på viktig informasjon om folk som trenger en type hjelp som velmedlemmene/naboene ikke kan tilby, men som kan formidles videre til kommunen.

Et gjennomgående tema innenfor folkehelse er at feltet strekker seg ut over de tradisjonelle helse- og sosialetatene. VFO er seg enig i dette. For å møte morgendagens utfordringer med eldrebølgen og økt ensomhet er det behov for et aktivt lokalmiljø der naboer og medmennesker tar vare på hverandre. Dette samholdet mener VFO styrkes når det er en organisert forening i et nærmiljø som tar på seg ansvaret for å være en motivator og stille med praktisk og økonomisk bistand.

At disse foreningene blir anerkjent av det offentlige som en del av de sykdomsforebyggende tiltak som gjøres, mener vi er meget viktig. **Det gjelder i særdeleshet velforeninger, grendelag og nærmiljøforeninger.**

Den type frivillighet som velforeninger står for bør synliggjøres bedre. Ettersom velforeningene jobber nettopp for å ivareta lokalbefolkningens interesser og behov både praktisk og gjennom bygging av fellesskap og inkludering, og dermed er en viktig bidragsyter i arbeidet innenfor det utvidede folkehelsebegrepet.

Velforeninger bør være en del av de lokale samarbeidsorganene for styrking av folkehelsen.

Vellenes Fellesorganisasjons plass

Vi har nevnt en rekke oppgaver som er viktig for forebyggende folkehelse. Ikke alle velforeninger driver med alt. Det er store variasjoner. **Men med økonomisk stimulering, tilrettelegging og motivering, har velbevegelsen i sin natur uante muligheter for å drive forebyggende folkehelsearbeid på sine områder.**

Vellenes Fellesorganisasjon ønsker å øke sin innsats for å til rette legge for dette ved å være rådgiver og medspiller for våre medlemsforeninger.

Vi må imidlertid konstatere at velbevegelsen ikke tildeles frivillighetsmidler for å skjytte det vi mener er viktige samfunnsoppgaver slik andre sektororganisasjoner gjør.

Departementet bør bidra til at denne skjevheten rettes opp slik at vi kan motivere flest mulig velforeninger til flest mulig aktiviteter og tiltak som fremmer lokal tilhørighet og trygghet i hverdagen.

Velforeningene fremmer folkehelse via sitt løpende arbeid for å styrke bomiljøene, ved å trekke folk sammen i et samarbeid om lokale aktiviteter og gjennom organisasjonsarbeidet i velforeningene og bør vies oppmerksomhet i meldingen som nå skal skrives.

Vellenes Fellesorganisasjon har et bredt nettverk som støtter opp om denne delen av vårt arbeid. I tillegg til ulike medlemstilbud, informasjonsarbeid og rådgivning overfor velforeningene,

samarbeider VFO med Trygg Trafikk, AlleMed, Bad, park og Idrett og andre aktører for å styrke velforeningene lokalt, samt tilbyr forsikring og juridisk bistand til medlemsvellingene i forhold til det ansvaret de påtar seg.

Vellenes Fellesorganisasjon deltar også i det nordiske samarbeidsforumet for nærmiljøarbeid, «Hela Norden ska leva», der VFO nå har ordføreransvaret. Vi kan dermed også trekke på erfaringer fra et nordisk samarbeid og de andre nordiske landene.

Med vennlig hilsen

Erik Sennesvik

(Sign)

leder Vellenes Fellesorganisasjon

+47 90967676

VELLENES
FELLESORGANISASJON

Telefon 94148897

post@vellenesfellesorganisasjon.no

www.velnett.no

www.facebook.com